

De l'aprenentatge cooperatiu a les comunitats d'aprenentatge

Sonia Parra Rodríguez
al132870@uji.es
Estela Vidal Bellés
al095861@uji.es
Lara Zancada Arias
al080482@uji.es

I. Resum

290

Ens proposem exposar un projecte d'investigació que persegueix superar el "fonamentalisme" a través d'experiències educatives d'èxit demostrades en la comunitat científica. En aquest sentit, la nostra investigació parteix de l'aprenentatge cooperatiu i conclou amb la descoberta de les comunitats d'aprenentatge. Per tant, tractem d'explorar sobre experiències educatives d'avantguarda pedagògica que produeixen transformacions personals i socials, amb el propòsit de materialitzar els coneixements teòrics i pràctics adquirits a les aules. Tot això, utilitzant com a principal mètode d'investigació qualitativa l'entrevista, la qual ens ha facilitat conèixer experiències viscudes i explicades en primera persona per un mestre tutor de sisè de primària que treballa en classe de forma cooperativa a més, de la subdirectora del Centre Especial d'Investigació en Teories i Pràctiques que superen les Desigualtats (CREA) i per últim, el professorat i l'estudiantat d'una comunitat d'aprenentatge que pertany al Projecte Includ-ed.

Paraules clau: Comunitats d'Aprenentatge, Metodologia Comunicativa Crítica, Aprenentatge Dialògic, Educació Inclusiva, Autoformació.

II. Introducció

Com a estudiants dintre de la Universitat Jaume I, vam emprendre el camí educatiu com una porta oberta a la utopia, la il·lusió, les ganes de viure, la necessitat de millorar, de comprendre, de transmetre, de compartir, de fer amb altres... vam voler ser mestres per aprendre. Aviat, vam ser conscients que aquesta professió implica conèixer la teoria, investigar i aprofundir en experiències educatives d'èxit que ens susciten interès i ganes de saber més.

Al llarg de la nostra formació com a mestres d'Educació Infantil hem viscut d'una forma diferent algunes de les assignatures, decidint de forma consensuada com volíem aprendre, prioritzant la importància que té la cohesió grupal, la cooperació, la interacció i el diàleg entre tots, per avançar de forma equilibrada en els nostres aprenentatges. Per tant, cal fer esment específic, a metodologies de treball que ens han despertat la inquietud per millorar en la nostra formació primerenca com a docents per tal de ser més crítics, reflexius, analítics i actius en referent al nostre paper professional i social (Aguilar, 2012). Durant aquests darrers anys hem treballat partint de l'opció crítica i l'aprenentatge dialògic participant de forma activa en escenaris d'assemblees d'aula i reflexions ens diaris dialògics en assignatures

troncals com: L18 Didàctica del Català II (segon curs de la titulació Mestre/a d'Educació Infantil, curs 2010-2011) i L28 Literatura Infantil (tercer curs de la titulació Mestre/a d'Educació Infantil, curs 2011-2012). Gràcies a aquestes pràctiques, hem evidenciant que el coneixement construït en ambients de diàleg igualitari, entre persones d'entorns i perfils diferents, és més profund i útil per a tots i totes. Per això, les interaccions dialògiques generades a l'aula i els coneixements creats recullen més punts de vista des de condicions d'igualtat i, per tant, s'abracen més realitats i es transformen les ja existents perquè siguin més inclusives.

Al mateix temps, hem descobert que existeixen plataformes de treball, com l'aula virtual o les xarxes socials, on s'inclouen un ventall de participants diversos que faciliten el diàleg igualitari i es creen interaccions d'intercanvi i solidaritat, superant així les fronteres culturals que ens impossibiliten veure als altres sinó és a través de la nostra pròpia cultura (Giroux, 1997).

Durant el procés per arribar a ser mestres, a més dels aprenentatges formals que esdevenen en el marc educatiu universitari, vam voler participar de forma activa en la construcció del nostre viatge intel·lectual i emocional envers l'educació per cobrir carències educatives. Així doncs, vam iniciar la nostra cerca. Investigar, per a nosaltres, no és una altra cosa que reflexionar sobre la pràctica social i educativa per aconseguir la millora i el canvi tant personal com social. En aquest sentit, la present comunicació té com a objecte d'estudi l'aprenentatge cooperatiu i les comunitats d'aprenentatge amb la intenció de suplir un buit d'informació, al voltant d'aquestes actuacions educatives d'èxit demostrades a la comunitat científica, i el desig de difondre-les i potenciar el seu ús.

Diversos autors, entre els quals destaquem; Pujolás, Fathman i Kessler, Balkcom, Johnson, Johnson i Stanne entre altres, parlen de l'aprenentatge cooperatiu com:

L'ocupació didàctica de grups reduïts amb la finalitat que els alumnes treballen junts per a optimitzar el seu propi aprenentatge i el dels altres. L'essència de l'aprenentatge cooperatiu consisteix a implementar grups formals, grups informals i grups de base cooperatius per a crear una interdependència positiva entre els alumnes, de tal manera que tots reconeguen que *s'enfonsen o naden junts*.

Autors com Díaz Aguado, Johnson i Johnson, Millis o Pujolàs, entre uns altres, destaquen les següents característiques:

- L'existència d'un objectiu comú. Aprendre junts, ajudant-se els uns als altres.
- L'existència d'una relació d'igualtat entre tots els membres. Tots se senten valorats, tots ensenyen i tots aprenen.
- L'existència d'una relació d'interdependència positiva entre els membres del grup. Allò que afecta a un membre del grup, importa a la resta.
- Respecte als objectius d'aprenentatge.
- Respecte als recursos/materials.
- Respecte als papers dels membres del grup.
- Donar respostes per a millorar l'execució de la tasca.
- Estar motivat i ser motivador.
- Animar a l'esforç.
- L'existència d'una relació de cooperació, d'ajuda i d'exigència mútua. Ajudar a la resta a aprendre no perjudica a qui ajuda, tot el contrari, li ajuda a aprendre millor el que sap.
- L'existència d'avaluar freqüentment i regular el funcionament del grup per a millorar l'efectivitat futura.

Amb referència a les comunitats d'aprenentatge, Valls les defineix com un projecte de transformació social i cultural d'un centre educatiu i del seu entorn, per a aconseguir una societat de la informació per a totes les persones, basada en l'aprenentatge dialògic, mitjançant l'educació participativa de la comunitat que es concreta en tots els seus espais inclosa l'aula (Valls, 2000:8). D'aquesta concepció es deslliguen els principis bàsics de les comunitats d'aprenentatge (Elboj i altres, 2002:74-76)

- Projecte de transformació social i cultural. Es basa en no acceptar la impossibilitat de canvi. Implica un canvi dels hàbits de comportament habituals.
- Projecte de centre educatiu. La transformació que es proposa està pensada especialment per a aquells centres educatius en els quals les dificultats per problemes de desigualtat, pobresa o manques d'un altre tipus fan del centre un lloc més necessitat de canvi per a aconseguir l'objectiu d'una societat de la informació per a tots i totes.
- Projecte de l'entorn. La transformació es refereix a tota la comunitat -barri, poble- en la seua relació amb el centre i en la

seua relació amb si mateixa quan agent educatiu. L'objectiu és aconseguir una societat de la informació per a totes les persones.

- Es basen en l'aprenentatge dialògic. L'objectiu és la formació dels xiquets i les xiquetes, seguint els principis de diàleg, comunicació i consens igualitari.
- Es desenvolupen mitjançant una educació participativa de la comunitat que es concreta en tots els espais inclosa l'aula. L'espai de l'aula es converteix en l'espai de totes les persones que poden ensenyar i aprendre.
- Es basa en l'acció coordinada de tots els agents educatius. El concepte d'extraescolar es dilueix perquè tot pot fer-se fóra i tot pot fer-se dins de l'escola, l'important és que existeix una orientació comuna.

El procés de transformació en comunitat d'aprenentatge comporta una planificació destinada al fet que totes les parts entenguin els objectius i es comprometen en la seua realització. És important remarcar que les fases han d'entendre's en el context de cada centre i que es van debatent, acordant i realitzant per part de tota la comunitat educativa. Aquest procés es desenvolupa a través de vuit fases que assegurin tant l'engegada com la continuïtat del projecte. Les fases del procés de transformació en una comunitat d'aprenentatge es divideixen en dos grans períodes: engegada (un any aproximadament) i consolidació (dos anys), que presentem a continuació (Elboj, Puigdemívol, Soler, Valls, 2002:78-80):

Fases de l'engegada del procés de transformació (un curs escolar):

- Sensibilització (aproximadament un mes)
 - Sessions inicials de treball amb els diferents agents de la comunitat escolar.
 - Estudi de la documentació lliurada amb posterioritat a les jornades informatives.
 - Comunicat sobre les conclusions a les quals ha arribat la comunitat.
- Presa de decisió (un mes)
 - Decidir l'inici del projecte amb el compromís de tota la comunitat educativa.

- Somni (entre un i tres mesos)
 - Reunir-se en grups per a idear el centre educatiu que es desitja.
 - Arribar a un acord sobre el model de centre que es pretén aconseguir.
 - Contextualitzar els principis de la comunitat d'aprenentatge.
- Selecció de Prioritats (d'un a tres mesos)
 - Cerca d'informació sobre el centre educatiu i el seu context.
 - Anàlisi de les dades obtingudes.
 - Selecció de prioritats.
- Planificació (entre un i dos mesos)
 - Dissenyar grups d'acció heterogenis.
 - Crear comissions de treball per a dur a terme el pla d'acció de cada prioritat.
 Processos per a la continuïtat del procés de transformació (dos cursos escolars).
- Procés d'investigació
 - Innovar per a millorar. Reflexió sobre l'acció.
 - Experimentació del canvi.
 - Posada en comú de les experiències i resultats.
- Procés de formació
 - Formació sol·licitada per les comissions de treball en funció dels requeriments del procés.
 - Formació de tota la comunitat d'aprenentatge en nuclis d'interès concrets.
- Procés d'avaluació
 - Avaluació contínua de tot el procés.

Amb tot, podem dir que l'aprenentatge dialògic, conceptualitzat pel CREA, i coherent amb la societat de la informació que ens envolta, representa el marc a partir del qual es duen a terme les actuacions educatives amb les quals hem estat en contacte. Pel fet que, ni totes les interaccions comunicatives condueixen a màxims nivells d'aprenentatge ni tots els diàlegs superen desigualtats educatives (Aubert i altres, 2008:167). Per això, hem de tindre present els 7 principis que fonamenten l'aprenentatge dialògic:

L'aprenentatge dialògic es produeix en *diàlegs* que són *igualitaris*, en interaccions on es reconeix la *intel·ligència cultural* en totes les persones i que estan orientades a la *transformació* dels nivells previs de coneixement i

del context sociocultural per avançar cap a l'èxit de tots i totes. L'aprenentatge dialògic es produeix en interaccions que augmenten l'aprenentatge instrumental, afavoreixen la creació de sentit personal i social, estan guiats per principis *solidaris* i en les que la *igualtat* i la *diferència* són valors compatibles i mútuament enriquidors (Aubert i altres, 2008:167).

Llegint i coneixent les principals teories i investigacions dels i les autores contemporànies i basant-nos en elles, superem la superstició i contribuïm al desenvolupament científic en educació que condueix a reduir nivells de fracàs escolar i millorar la convivència. Aquesta forma científica de procedir és el que Robert K. Merton (1990) anomenava anar <<a muscles de gegants>> (Aubert, 2008:20). La ciència és una forma de coneixement. Aquest coneixement pot ser quotidià o científic. El coneixement científic, a diferència del quotidià, cerca en les teories per donar respostes. No obstant això, perquè el coneixement científic tinga sentit és necessari que relacione la teoria amb la realitat, és a dir, enllaçar les formes de treball a l'aula amb el nostre esperit investigador, de manera que veiem evident que el contacte amb la realitat educativa enriqueix el nostre aprenentatge.

III. Objectius

- Aprofundir des de la pràctica lligant amb la teoria.
- Apropar-se a experiències educatives d'avantguarda pedagògica que produeixen transformacions personals i socials.

IV. La descoberta d'una realitat educativa

Investiguem l'entorn educatiu més immediat

Considerant que un element clau de l'aprenentatge recau en les persones de la comunitat amb les quals l'alumnat es relaciona, vam tocar a la porta d'un aula de sisè de primària per investigar la realitat escolar d'un tutor que treballa de forma cooperativa a Castelló. Mitjançant encontres, una entrevista i la participació com a voluntàries vam evidenciar una realitat educativa minoritària però, existent.

Com a punt de partida per analitzar l'aprenentatge cooperatiu, direm que es necessària la formació del professorat per tal d'executar-ho amb èxit. En aquests entorns, l'alumnat treballa i s'ajuda mútuament a l'aula a través d'un ample i heterogeni conjunt de mètodes d'instrucció estructurats i el/la docent ha de saber on recolzar-se per actuar com

un/a guia-moderador/a, el/la qual sols intervé en els moments claus per orientar la tasca que es desenvolupa. Per aquest fet, el mestre entrevistat, ens va destacar que conèixer la teoria possibilita una pràctica més senzilla. Des de la perspectiva d'aquest docent, l'aprenentatge cooperatiu, és una forma de treball que trenca amb els esquemes preestablerts i per això, s'ha d'estar convençut per superar els obstacles i no abandonar davant les dificultats. Darrere d'aquesta forma d'exercir la professió docent, trobem un perfil de mestres que pretén afavorir l'argumentació de l'alumnat a fi que siguin conscients de la importància de raonar tot allò que esdevé a l'aula. D'acord amb Freire, la pedagogia alliberadora pretén que el grup forme el seu propi camí, tornant als individus subjectes actius de la seva pròpia educació. Poc a poc, aquesta metodologia comença a entrar a l'aula i la participació de l'alumnat esdevé clau per construir plegats, el primer dia de classe, l'espai que compartiran els propers anys. Així ens ho va evidenciar el mestre entrevistat:

La meua proposta ha sigut: anem a passar dos anys en aquesta classe, pense que seria interessant que el lloc on estarem tantes i tantes hores siga un lloc acollidor on estiguem a gust. Vos convida a que proposeu idees i a consensuar-les, és a dir, que estiguem tots o la majoria d'acord.

Lligat a la metodologia, el treball s'organitza a partir d'estructures cooperatives senzilles i es formen grups de diversos membres en funció del tipus d'activitat. Per aconseguir-ho, apareixen paràmetres que l'alumnat ha de respectar i, l'agrupament heterogeni dels grups, és vital. La distribució i l'agrupament és dinàmic i es treballa l'aprenentatge cooperatiu en parella, en grups de tres, de quatre, de cinc membres, individual i després compartit amb el grup. Un altre aspecte a destacar és l'obertura al món de l'aula i les tècniques cooperatives que s'utilitzen, són un exemple clar de com dur-ho a terme. En aquest sentit, matèries com matemàtiques i coneixement del medi es treballen amb grups interactius on la classe s'organitza en petits grups heterogenis i entra a l'aula el voluntariat que s'uneix, un per grup, per dinamitzar les interaccions d'ajuda entre iguals. Les famílies entren a l'aula per compartir els espais de les *tertúlies literàries dialògiques*. Aquests models d'activitat es van desenvolupar com a programes de lectura, en educació no formal, per a persones adultes durant els anys 80, en La Verneda-Sant Martí de Barcelona i es duen a terme reunint a una grup de persones al voltant d'un llibre, per a reflexionar i dialogar sobre aquest. A pesar d'això, nosaltres abordem les tertúlies com una activitat educativa a l'aula on la classe es modifica per complet i, el grup d'alumnes, familiars, voluntariat i el mestre es reuneixen al voltant d'una obra de literatura clàssica

universal. En aquest cas *La volta al món en 80 dies* de Jules Verne, i és a partir d'aquest relat que es parla i es comparteixen experiències pròpies i alhora que s'amplien les vivències del grup. Les *tutories entre iguals* possibiliten l'aprenentatge igualitari i tots plegats, alumnat, famílies i docent, participen en el projecte *Llegim en parella* per la millora de la competència lectora. Aquest tipus d'activitats, a més a més de contindre continguts acadèmics, fomenten dinàmiques d'aula on s'aprenen habilitats socials i comunicatives. El professorat pretén produir interacció i diàleg entre iguals per tal que l'alumnat aprengui a partir de les ajudes que ofereixen i reben de la resta de companys i companyes i així, inconscientment, consoliden aquesta forma d'aprendre. Amb paraules de Freire vam experimentar l'educació que aquest autor denomina alliberadora o problematitzadora, la qual ja no és un acte de només dipositar sinó que genera la superació de la contradicció educador-educant a través del diàleg, el qual serveix de vehicle en el procés de l'aprenentatge. Durant l'experiència, vam descobrir una manera d'ensenyar que lluita per un ensenyament més just, solidari, igualitari, inclusiu i respectuós i, un docent que transmet el contagi de compartir amb els i les alumnes moments democràtics, horitzontals i enriquidors per tot allò que succeeix a l'aula, al temps que observa com van regulant i millorant el comportament i les seves actituds a través de consens i diàleg crític.

Canviem de context educatiu: visitem el CREA

Va ser a partir d'aquesta experiència que el nostre interès per l'educació inclusiva ens va donar peu a conèixer les comunitats d'aprenentatge. La investigació va canviar de context i ens vam traslladar a Barcelona per conèixer aquesta pràctica educativa. Vam visitar el Centre Especial de Recerca en Teories i Pràctiques Superadores de Desigualtats, de la Universitat de Barcelona (CREA) i vam concretar un encontre amb la subdirectora, Rosa Valls. De primera mà, ens explicà els seus fonaments teòrics i ens feu sabedores que aquest enfocament és el resultat d'un llarg camí encara inacabat. Així doncs, les comunitats d'aprenentatge són el resultat de la investigació i les pràctiques educatives i socials que fomenten i/o generen des del CREA, a més, d'altres experiències mundials reconegudes dins de la comunitat científica que estan obtenint resultats reeixits en la convivència solidària i en la superació del fracàs escolar.

Si partim de concepcions educatives on, en contextos socioculturals desfavorits, els coneixements previs són limitats i, per tal d'afavorir l'aprenentatge, s'han de reduir o variar els objectius. És evident, que

no tot l'alumnat aprendrà el mateix i al final continuarem reproduint o inclús augmentat, els diversos nivells de partida de l'alumnat. Aquest tipus d'atenció a la diversitat acaba produint d'acord amb Merton (2007) l'efecte Mateo, consistent en donar més, a qui més té. A fi, de no reproduir aquest efecte, s'han d'utilitzar tots els recursos escolars disponibles amb l'objectiu d'aconseguir que, l'alumnat amb major desavantatge, adquireixca el mateix nivell que la resta de companys i companyes. Per tal d'exemplificar la pràctica direm que açò és el que aconseguixen centres educatius com les comunitats d'aprenentatge (Elboj, 2002). (Aubert i altres, 2008:69-70)

Autors com Aubert, Flecha, García, Racionero difonen que aquestes escoles estan aconseguint augmentar l'aprenentatge instrumental d'estudiants que habitualment han aconseguït baixos resultats en educació i ho fan augmentat els espais i moments d'aprenentatge, tant en el centre escolar com en la comunitat. A més, les comunitats d'aprenentatge incorporen més persones adultes en eixos espais d'aprenentatge, multiplicant les interaccions educatives transformadores. D'aquesta forma aquestes escoles duen a la pràctica el principi *d'igualtat de diferències*, que conjuga igualtat i diferència fent possible que xiquets i xiquetes de minories culturals aconseguixquen els màxims resultats escolars a l'aula, amb els i les companyes, i sense renunciar a la seva identitat cultural. Per aquest fet, les comunitats d'aprenentatge demostren ser efectives en la superació del fracàs escolar i la millora de la convivència multicultural.

Si volem augmentar l'aprenentatge de l'alumnat en desavantatge, d'acord amb Echeita (2006), s'ha d'abandonar la perspectiva individual que condueix a veure en l'alumnat l'origen de les dificultats d'aprenentatge (Aubert i altres, 2008:86). Per tal d'evitar-ho, reafirmem que hem d'adoptar, dins dels centres educatius, una concepció comunicativa de l'educació, basada aquesta en l'aprenentatge dialògic el qual és coherent amb la societat de la informació, la multiculturalitat i el gir dialògic de les societats (Flecha, 2001).

Tanquem la reunió amb una visió encoratjadora. L'escola que havíem construït, debatut i somiat, durant les classes de magisteri, no era només una utopia. És una realitat en més de 70 centres educatius d'Educació Infantil i Primària i instituts d'Educació Secundària Obligatoria, en vuit comunitats autònomes diferents i a d'altres països.

Descobrim una comunitat d'aprenentatge

299

Vam tindre l'oportunitat de visitar el CEIP Mare de Déu de Montserrat a Terrassa que és una comunitat d'aprenentatge des del curs 2000-2001. De manera que, amb la col·laboració de la cap d'estudis, vam vivenciar assemblees de famílies on hi participen una educadora, un traductor i pares d'alumnes migrants, els quals reben suport en referent a la problemàtica que els envolta. Actualment, per a poder obrir-se al mercat laboral, necessiten ampliar els coneixements de les llengües oficials de l'estat i per això, s'ofereix un servei de formació al propi centre. D'altra banda, vam compartir moments educatius amb l'alumnat de diverses aules i nivells. Emocionades, vam escoltar els protagonistes que ens explicaren com treballen a l'aula, per què ho realitzen així i què aconseguen. Aquesta escola està trencant tòpics i demostrant que, per molta immigració que hi hagi a les seves aules, el nivell educatiu no és més baix. Particularment, l'any 2001, només un 17% de l'alumnat d'aquest centre va superar la prova de comprensió escrita de les competències bàsiques i ja el 2006, el percentatge va augmentar fins al 85%. A més a més, tenint en compte que en aquests mateixos anys, el nombre de nous ingressats a les aules, va passar del 12 al 46% i en l'actualitat, ens van confirmar que ja supera el 85%.

Compartir un dia d'una comunitat d'aprenentatge va ser suficient per adonar-nos de la capacitat de comunicació en transmetre'ns la seva evolució com a estudiants. A més de ser xiquets i xiquetes capaços d'expressar-se, de sintetitzar... tenen possibilitats de canviar el món o almenys, el món educatiu, ja que han aconseguit gaudir dels seus aprenentatges d'una manera social, cooperativa i transformadora. Així com també, ser un dels centres triats per avaluar les pràctiques educatives d'èxit a Europa en el marc del Projecte Includ-ed.

Psicòlegs com Vygotsky, Rogoff, Bruner o Wells destaquen la importància del diàleg des de perspectives socioculturals. D'altres, com Freire (1970), en la Teoria de l'Acció Dialògica, senyala com la naturalesa de les persones és dialògica. Habermas estableix com a premissa de la Teoria de l'Acció Comunicativa (2001) que totes les persones són capaces de llenguatge i acció, que els permet interactuar i aplegar a acords (Aubert i altres, 2008:79). Seguint les aportacions de tants autors i autores, s'ha apostat per l'aprenentatge dialògic, desenvolupat aquest en contacte amb experiències educatives (Flecha, 1997), és per això que hem evidenciat el fonament d'aquests models educatius, on es construeix un diàleg igualitari entre l'alumnat i el professorat, les famílies, els i les iguals, la comunitat, etc. en tota la

diversitat d'espais i moments on el xiquet i la xiqueta aprenen i es desenvolupen. Durant la visita vam poder extraure idees bàsiques de com s'organitzen per dur a terme aquests espais d'interacció i comunicació. Diverses matèries són abordades amb grups interactius. Divideixen la classe en quatre grups reduïts de treball compostos per alumnes amb diferents nivells, habilitats i destreses entre si. Dins de cada grup participa un voluntari/a de la comunitat que guia a l'alumnat per generar interaccions d'ajuda compartida entre tots els i les participants. Cada grup fa una activitat diferent de la mateixa matèria. I cada quinze minuts, canvien fins que tots els grups han treballat totes les activitats. L'alumnat també ens va transmetre un altre moment de creació de coneixement compartit entre tota la comunitat educativa, les tertúlies literàries dialògiques. D'acord amb Soler (2001), en el context d'un diàleg igualitari, és possible que sorgisquen els sabers, les vivències i emocions de cada persona. En el procés intersubjectiu de lectura i creació de significats a partir d'un text, es reforça la comprensió lectora instrumental, es profunditza en la interpretació literària i es reflexiona críticament al voltant de la vida i la societat a través d'un diàleg igualitari amb altres persones, obrint així possibilitats de transformació personal i social com a lector o lectora i com a persones en el món (Aubert i altres, 2008:81). Es coneix que prioritzar l'aprenentatge mitjançant el diàleg implica que: la comunitat educativa hem de ser tots. No és just que gran part de la responsabilitat educativa recaiga exclusivament en el professorat considerant que dins d'una comunitat hi ha famílies, associacions, voluntaris... En definitiva, tantes veus per escoltar, que si deixen de mantenir-se al marge de l'escola afavoriran fer realitat el somni de l'escola que volem.

Fem xarxa

Òbviament, aquesta experiència i les expectatives que ens generava la descoberta d'una comunitat d'aprenentatge, necessitàvem compartir-ho amb el nostre entorn més immediat. Per això, vam continuar fent xarxa amb els companys i companyes de facultat i vam compartir tota la informació a l'aula virtual de l'assignatura troncal L28 Literatura Infantil, un espai virtual obert on ens comuniquem, intercanviem i compartim informació els i les membres matriculats a aquesta i a més, altres persones vinculades o interessades a l'assignatura. D'aquesta manera, la nostra experiència podia arribar a tots i a totes d'una forma propera i horitzontal. Va ser a partir de la seva difusió que la resta d'estudiantat va tindre l'oportunitat de donar opinions, plantejar qüestions, obrir debats i construir noves idees, expectatives i conclusions. Creiem que una part fonamental d'aquesta

cerca és la seva difusió i contagi en l'àmbit educatiu entre els i les futures docents. Aquestes són les ferramentes de les quals disposem i, hem d'utilitzar-les.

Ja no sembla tan complicat. Trobar altres formes de fer només és qüestió de buscar i d'agrupar-se amb persones que tenen els mateixos objectius i interessos que tu. El com necessita temps, perquè és necessari que es construïska entre tots.

Les garanties de la transformació de les coses, no són les facilitats, si no les possibilitats. La interacció i comunicació són factors clau de l'aprenentatge i la possible transformació de la societat

Metodologia

A l'inici de la nostra cerca no ens vam plantejar la metodologia a seguir com a conseqüència de la falta de formació científica i la inexperiència en aquest àmbit. De manera que, no podem emmarcar la nostra investigació sota cap metodologia. No obstant això, vam realitzar entrevistes basades en el diàleg igualitari en les que es parlava lliurement sobre diferents aspectes del tema obtenint un material de qualitat. Així doncs, podem dir que les entrevistes juntament a l'observació directa constitueixen els principals mètodes de la nostra investigació.

Arran d'aquesta investigació i l'elaboració del present escrit, hem indagat al voltant de diverses metodologies trobant la metodologia comunicativa crítica (MCC) en la qual creiem que, en certa manera, ens apropem. La MCC és comunicativa perquè supera la dicotomia objecte/subjecte mitjançant la categoria intersubjectivitat, i crítica perquè parteix de la capacitat de reflexió i acte-reflexió de les persones i la societat (Gómez, 2006:12). Aquesta, aconsegueix una acció comunicativa (no instrumental) on no es consideren les finalitats, sinó les argumentacions basades en pretensions de validesa i no en pretensions de poder (Gómez, 2006:27). Convé destacar que aquesta concepció es basa en el diàleg igualitari com a mètode de construcció dels significats i en la transformació dels contextos gràcies a l'acció comunicativa. Per aquest fet, subjecte investigat i investigador participen en plànols d'igualtat i els significats depenen de les interaccions (Gómez, 2006:67).

Després del darrerament descrit pel que fa a la MCC, volem exposar la nostra concordança amb ella pel que tractarem d'ajustar-nos a aquesta en d'altres investigacions, ja que hem comprovat com és

necessari analitzar i aprofundir en un mètode de treball per tal de ser cada cop més rigoroses en futurs treballs.

V. Resultats

La societat ha canviat i l'educació ha de canviar amb ella. Per això, l'escola pren un paper fonamental en aquesta lluita contra les desigualtats, tal i com hem comprovat, les actuacions educatives ací descrites superen els actuals reptes educatius que planteja la diversitat cultural que trobem en les aules. A través del diàleg igualitari es construeix un nou concepte d'igualtat basat en la participació de tota la comunitat educativa. D'aquesta manera, s'assegura la presència de diferents veus i cultures amb objectius comuns. La consciència de la igualtat és la base de l'aprenentatge. La seua pràctica és el diàleg i l'argumentació que fan possible l'enteniment. En aquest sentit, les interaccions entre les persones són font d'aprenentatge i obrir l'escola comporta un augment d'aquest. En definitiva, es tracta de canviar la manera d'aprendre.

L'ensenyament solament l'entendem en el marc del funcionament general de l'estructura social de la qual forma part. Per aquest motiu, l'escola ha d'obeir a les necessitats d'una determinada societat. Si l'escola no respon a les necessitats de la societat en la qual s'integra, correm el risc de no atendre a tots els membres de la societat per igual, contribuint així en la reproducció de les desigualtats.

En conseqüència del darrerament explicat, tenim una actitud més positiva perquè la utopia hui és realitat i així ho hem pogut vivenciar.

Pel que fa a les transformacions personals, cal dir que hem passat de ser meres estudiants majoritàriament receptores a adquirir una visió crítica sent capaces de reflexionar i argumentar amb coherència tot allò que estem a favor i en contra, i explorar sobre allò desconegut. Eines més que importants per trepitjar amb seguretat en la vida d'avui. Fruit d'aquest aprenentatge, suscitat en gran mesura per algunes pràctiques universitàries, ha aflorat el nostre esperit investigador envers l'educació.

Ens n'hem adonat que volíem avançar i hem avançat, sabem una mica més que abans i no sabem res en comparació d'allò que volem saber ja que, continuen oberts interrogants com: per què continua dominant l'escola tradicional si existeixen experiències educatives que han demostrat èxit en la transformació de desigualtats socials? Encara que

som conscients de la implicació que comporten aquest tipus de pràctiques, nosaltres com a futures educadores, ens plantejem una comesa. Aquesta no té més pretensió que difondre i potenciar l'escola inclusiva, tant a nivell divulgatiu com pràctic, en el nostre futur treball docent.

VI. Conclusions

Com hem comprovat, la teoria i la pràctica és sustenten l'una a l'altra, perquè la teoria s'ha de relacionar necessàriament amb la realitat i a l'inrevés. En aquets cas, la necessitat d'enriquir el nostre aprenentatge al voltant d'experiències educatives d'avantguarda pedagògica, per tal d'aprofundir des de la pràctica lligant amb la teoria, va ser el focus d'inici d'aquesta experiència. Així doncs, vam conèixer un mestre que treballa a l'aula mitjançant l'aprenentatge cooperatiu i vam comprovar l'obertura de l'aula al món a través d'un diàleg en un plànol d'igualtat. Va ser a partir d'aquesta experiència que el nostre interès per investigar un poc més sobre la concepció dialògica ens va donar peu a conèixer les comunitats d'aprenentatge. De manera que, vam descobrir els seus fonaments teòrics amb una visita al CREA i al CEIP Mare de Déu de Montserrat a Terrassa.

Arribats aquest punt, volem recordar que tota comunitat d'aprenentatge es regeix per uns principis bàsics. En definitiva, una comunitat d'aprenentatge és una escola que es construeix a partir d'uns objectius consensuats i el compromís de tota la comunitat educativa. La transformació, així doncs, està orientada cap al somni de l'escola que es vol aconseguir.

En conseqüència, veiem que per parlar de comunitats d'aprenentatge és necessari un compromís a nivell de centre però, entenem que per tal d'arribar a aquest compromís es necessiten professionals que creuen en l'educació vertaderament, de mode que, poc a poc, van contagiant aquesta manera de fer. Quan ens referim a aquesta manera de fer, parlem de l'assoliment d'una educació de qualitat que depèn de la participació conjunta de les famílies, les associacions del barri, el voluntariat,... pel fet que l'aprenentatge no recau exclusivament en mans del professorat. Per això, les comunitats d'aprenentatge representen una aposta per la igualtat educativa per poder combatre així, les situacions de desigualtat en el marc de la societat de la informació.

VII. Bibliografia

304

AGUILAR, C. (2005) Comunicación "Diarios dialógicos: cuadernos de bitácora" en *IX Simposio Internacional de la SEDLL*. Logroño. 30 noviembre-2 de diciembre de 2005.

<[http://sedll.org/es/admin/uploads/congresos/12/act/17/Aguilar_Rodenas, C..pdf](http://sedll.org/es/admin/uploads/congresos/12/act/17/Aguilar_Rodenas,_C..pdf)>

AGUILAR, C. (2012) "La tertulia literaria dialogica de LIJ y la alfabetizació digital" en AMBROS, A.- PERERA, J.-SUÁREZ, M DEL MAR (2012) "Didáctica de la LLENGUA i la Literatura. Experiències d'innovació docent a la universitat" Ed: ICE de la Universitat de Barcelona, pp.9-21

<<http://hdl.handle.net/2445/28923>>

ALCALDE, A. I. i altres (2006): *Transformando la escuela: comunidades de aprendizaje*. Barcelona: Graó.

ARIZA PÉREZ, A. Y TRUJILLO SÁEZ, F. (2006): *Experiencias Educativas en Aprendizaje Cooperativo*. Granada: Grupo Editorial Universitario

ARNÁIZ, P. (2003): *Educación inclusiva: una escuela para todos*. Archidona: Aljibe.

AUBERT, A. i altres (eds.) (2008): *Aprendizaje dialogico en la sociedad de la información*. Barcelona: Hipatia.

BARNETT, L. i altres (eds.) (2003): *Motivación, tratamiento de la diversidad y rendimiento académico. El aprendizaje cooperativo*. Barcelona: Graó.

ELBOJ, C. i altres (eds.) (2002): *Comunidades de aprendizaje. Transformar la educación*. Barcelona: Graó.

FLECHA, R. i altres (eds.) (2003) "Comunidades de aprendizaje: Transformar la organización escolar al servicio de la comunidad" *Organización y gestión educativa*, no 5 septiembre-octubre 2003, pp.4-8. Bilbao: Fórum Europeo de Administradores de la Educación y CISSPRAXIS, S.A.

FLECHA, R. I PUIGVERT, L. (2003) "Las comunidades de aprendizaje: Una apuesta por la igualdad educativa" Universitat de Barcelona.

FREIRE, P.(1970): *Pedagogia del oprimido*. Santiago de Chile: SigloXXI Argentina editores S.A.

GAVILÁN, P. I ALARIO, R. (2010): *Aprendizaje Cooperativo. Una metodología con futuro. Principios y aplicaciones*. Madrid: CCS.

GÓMEZ, J. i GÓMEZ, A. (2006): *Metodología comunicativa crítica*. Barcelona: El Roure.

PUJOLÀS, P. (2003): *Aprender juntos alumnos diferentes. Els equips d'aprenentatge cooperatiu a l'aula*. Vic: Eumo.

SERRANO GONZÁLEZ-TEJERO, J.M. Y GONZÁLEZ-HERRERO LÓPEZ, Mª E. (1996): *Cooperar para aprender. ¿Cómo implementar el aprendizaje cooperativo en el aula?*. Murcia:D.M.

Webgrafia

http://utopiadream.info/ca/?page_id=10

http://www.goethe.edu.ar/users/refoko/refo/Veranst2010/Johnson_1.pdf

http://www.educainnova.com/opencms/export/sites/default/educainnova/revista/REVISTA_ENERO2011.pdf#page=48

<http://alerce.pntic.mec.es/frol0006/PDF/estrategias.pdf>

http://educacion.idoneos.com/index.php/El_aprendizaje_por_trabajo_cooperativo

http://www.cndisc.gov.ar/doc_publicar/varios/aprendizaje_cooperativo.pdf

El bloc de Manolo: <http://elraconetdemano.blogspot.com>

El bloc de l'alumnat: <http://elblogdesixta.blogspot.com>

<http://www.slideshare.net/COBDC/tertlies-literries-dialgiques-belinda-siles>

<http://ice2.uab.cat/grai/documents.htm> (Article Xarxa Llegim en parella, centres que treballen junts per introduir innovacions educatives)

Tertúlies literaries <http://www.slideshare.net/COBDC/tertlies-literries-dialgiques-belinda-siles>

<http://ice2.uab.cat/grai/documents.htm>

http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=17247

<http://blogs.xtec.cat/bibliotecasantioseplleida/2009/04/11/video-de-llegim-en-parella/58>

<http://grupsderecerca.uab.cat/grai/content/llegim-en-parella-0>

Article Xarxa Llegim en parella, centres que treballen junts per introduir innovacions educatives.)

Vídeo “Llegim en parella” (Centre de Sant Pere de Ribes):
http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=17247&p_ex=llegim%20en%20parella&p_niv=2219

Vídeo Apadrinament lector (Centre Juan Ramón Jiménez, de Martorell):

http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=17223&p_ex=apadrinament%20lector&p_num=3

